

Marek BODZIANY*
Ryszard CZUBA

ZABEZPIECZENIE LOGISTYCZNE POLSKICH KONTYNGENTÓW WOJSKOWYCH W UJĘCIU ORGANIZACYJNO – PROCEDURALNYM

Podstawowym determinantem wpływającym na efektywność zabezpieczenia logistycznego operacji pokojowych prowadzonych i nadzorowanych przez ONZ i NATO jest fakt, że prowadzone są one w różnych rejonach świata - na odległych teatrach działań, w bardzo zróżnicowanych warunkach terenowych i klimatycznych¹. W takich okolicznościach kontyngenty kierowane do rejonu wypełniania zadań mandatowych realizują zadania często w warunkach szczególnych – w specyficznym środowisku działań². Fakt, iż rejon wykonywania zadań mandatowych znajduje się w znacznej odległości od kraju macierzystego, wpływa na szereg przedsięwzięć techniczno – organizacyjnych, szczególnie w zakresie przygotowania, wyposażenia stanów osobowych oraz UiSW do przetrwania do rejonu działań. Zwykle znaczna odległość pomiędzy rejonem pełnienia misji, a krajem macierzystym wpływa na wybór rodzaju transportu wykorzystywanego do przemieszczenia się kontyngentu wraz z zapasami taktycznymi ŚBiM w rejon pełnienia operacji, organizację dowozu zaopatrzenia w celu podtrzymania zdolności bojowej kontyngentów oraz przygotowanie źródeł zaopatrzenia w kraju macierzystym³.

Istotnym elementem wpływającym na realizację procesów zabezpieczenia logistycznego PKW jest miejsce kontyngentu w przewidywanym ugrupowaniu sił pokojo-

* kpt. mgr Marek BODZIANY, kpt. mgr inż. Ryszard CZUBA – Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych

¹ B. Piekarski, *Zabezpieczenie logistyczne jednostek SZ RP realizujących zadania w misjach pokojowych*, Warszawa 1998, s. 15.

² Warunki normalne – teren równinny, pocięty wzniesieniami o wysokości względnej do 50 m, stoki dogodnie do pokonywania przez czołgi i BWP, pokrycie terenu tj. zalesienie, rzeki, jeziora lub zabudowa nie przekracza 50% ogólnej powierzchni, temperatura otoczenia -5° do + 30^oC, pokrywa śnieżna do 15 cm. Natomiast warunki terenowe i klimatyczne, których charakterystyka nie mieści się w powyższych wskaźnikach uznawane są za szczególne, E. Nowak: *Determinanty zabezpieczenia logistycznego w walce i operacji*, [w:] „Zeszyty Naukowe AON” 1997/3 (28), s. 27.

³ *NATO w operacjach pokojowych*, [w:] „Wojsko i wychowanie”, 1999/12, s. 24.

wych. W zależności od charakteru wykonywanych zadań i wielkości kontyngentu, może on otrzymać strefę odpowiedzialności na obszarze od 80 km do 150 km⁴. Parametr powyższy nie jest jednak normą, ponieważ czasami obszar zainteresowania kontyngentu może być większy. Przykładem takiej sytuacji był w pierwszych pięciu zmianach obszar sektora Central – South w Iraku w strefie zainteresowania MND⁵ pod polskim dowództwem. Obszar odpowiedzialności będzie więc w decydujący sposób wpływał na użycie sił narodowych w jednym lub kilku zgrupowaniach, a tym samym będzie miał wpływ na sposób działania jednostek logistycznych i rozwijanych przez nie urządzeń.

Ponadto istotnym elementem wpływającym na realizację procesów zabezpieczenia logistycznego jest bez wątpienia fakt, iż kontyngent w rejonie odpowiedzialności może otrzymać rejon dyslokacji w terenie zniszczonym działaniami wojennymi, co w znacznym stopniu utrudni realizację zadań zabezpieczenia logistycznego, szczególnie w zakresie wykorzystania potencjału technicznego i medycznego stanowiącego elementy cywilnej i wojskowej infrastruktury logistycznej zarówno liniowej (drogi), jak i punktowej (magazyny, obiekty remontowe, mieszkalne, składy itp.).

Znaczna odległość od rejonu pełnienia misji i ograniczony czas, jaki ma kontyngent na przygotowanie się do realizacji zadań mandatowych, może również spowodować zajęcie rejonu nieprzygotowanego i nie w pełni rozpoznanego pod względem infrastruktury logistycznej, co w rezultacie może wydłużyć czas osiągnięcia gotowości pododdziałów logistycznych do realizacji zadań na rzecz wojsk w wyznaczonej strefie działania.

Operacje poza obszarem kraju macierzystego charakteryzują się ponadto tym, że zwykle są niepowtarzalne, co decyduje o indywidualnym podejściu do problemów logistycznych każdej z nich, a także fakt, że posiadają tendencję do zmiany ich charakteru. Specyfika miejsca pełnienia misji nie ogranicza się tylko do warunków szczególnych obszaru działania czy odległości od kraju macierzystego. Ważną rolę odgrywa również odmienność kulturowa i religijna regionu, w którym prowadzona jest misja⁶. Szczególnie istotny jest: poziom przychylności społeczeństwa danego regionu do sił pokojowych, sposób i zakres ochrony urządzeń i obiektów logistycznych oraz ochrony transportów z zaopatrzeniem. Ma ona również wpływ na zatrudnianie pracowników cywilnych, jak również na zakup zaopatrzenia na rynku lokalnym. Inna ważna kwestia, która determinuje procesy zabezpieczenia logistycznego PKW, to możliwość kontraktowania usług na rynku lokalnym. Nie bez znaczenia pozostaje również problematyka z obszaru sfer finansowych, celnych oraz administracyjnych, która w dużej mierze wpływa na skuteczność funkcjonowania logistyki poza obszarem kraju. Dotyczy ona głównie możliwości wykorzystania ich dla potrzeb *Wsparcia przez Państwo Gospodarza – HNS*⁷.

Osiągnięcie założonego poziomu możliwości wykonawczych logistyki wymusza dostosowanie struktur organizacyjnych kontyngentu, w tym jego jednostek logistycz-

⁴ *Planowanie wojskowe NATO dla potrzeb Działań Zabezpieczenia Pokoju MC-327*, NATO 1994.

⁵ MND- *Multinational Division* – Wielonarodowa Dywizja Sektora Południowo- Centralnego.

⁶ L. Zapałowski, *Operacje pokojowe ONZ*, Warszawa 1993, s. 56.

⁷ Państwo gospodarz (*Host Nation*) – państwo, które przyjmuje wojska i (lub) zaopatrzenie od państw sojusznicznych i (lub) organizacji NATO w celu rozmieszczenia ich lub prowadzenia działań na swoim terytorium, albo przegrupowanie ich tranzytem przez swoje terytorium, *Możliwości zastosowania doktryny logistycznej NATO w wojskach lądowych SZ RP*, Kryptonim LOGIS-D, Warszawa 2001, s. 75.

nych do potrzeb wykonywanego zadania. Potencjał logistyczny wojsk przygotowywanych do operacji pokojowych i misji stabilizacyjnych budowany jest w zależności od: liczebności i wyposażenia kontyngentu wojskowego, czasu trwania misji, poziomu interoperacyjności⁸ logistycznej kontyngentu z kontyngentami wojskowymi pozostałych państw uczestniczących w operacji pokojowej, możliwości kontraktacji dostaw zaopatrzenia i świadczenia usług w rejonie pełnienia misji itp.

Potrzeby misji i związane z nimi zadania wpływają na struktury organizacyjne sił wysyłanych poza obszar kraju. W wielu przypadkach struktury stworzone na potrzeby konkretnej operacji pokojowej lub misji stabilizacyjnej różnią się od struktur etatowych pododdziałów na terenie kraju. Zmiany te polegają przede wszystkim na zwiększeniu liczby etatów osób funkcyjnych w taki sposób, by organy logistyczne mogły sprawnie realizować powierzone zadania oraz współpracować z innymi kontyngentami wojskowymi.

Rodzaj i miejsce pełnienia misji determinuje również zmiany w wyposażeniu kontyngentu w UiSW. Idealną byłaby sytuacja, w której jednostki wojskowe wydzielone do pełnienia misji pokojowej byłyby wyposażone w jednorodne uzbrojenie i sprzęt wojskowy kompatybilny ze sprzętem państw uczestniczących w operacji, co dałoby możliwość pełnego wykorzystania zasad *Logistyki Wielonarodowej*. Jednak ta kwestia nadal stanowi poważny problem ze względu na brak kompatybilności⁹ technicznej UiSW.

Przystosowanie struktur i wyposażenia ma na celu osiągnięcie jak największego stopnia standaryzacji¹⁰ związanej z działalnością wielonarodową w operacjach pokojowych. Standaryzacja występuje na dwóch poziomach, są nimi kompatybilność i interoperacyjność. Osiągnięcie jak najwyższego stopnia standaryzacji jednostek logistycznych wykonujących swoje zadania na rzecz jednostki wojskowej pełniącej służbę w rejonie misji, wynika z potrzeby i możliwości współpracy logistyki narodowej kontyngentu wojskowego z Państwem Gospodarzem (*Host Nation*) i logistyką wielonarodową (*Multinational Logistic*). Standaryzacja pozwala również na przyjmowanie i udzielanie pomocy innym kontyngentom, jak również występowania w roli *Państwa Wiodącego* (*Lead Nation*¹¹) lub *Państwa Specjalisty* (*Role Specialist Nation*¹²).

⁸ Interoperacyjność – zdolność systemów jednostek lub wojsk do świadczenia usług dla oraz przyjmowania usług od innych systemów, jednostek lub wojsk oraz wykorzystania w ten sposób wymienionych usług dla skutecznego wspólnego działania, *NATO – Poradnik Logistyki*, Warszawa 1997, s. 22.

⁹ Kompatybilność – możliwość istnienia lub funkcjonowania w tym samym systemie lub środowisku, bez wzajemnego oddziaływania, dwu lub więcej obiektów lub składowych wyposażenia lub materiału, *NATO – Poradnik Logistyki*, Warszawa 1997, s. 22.

¹⁰ Standaryzacja (zwana czasem normalizacją) polega głównie na opracowaniu, rozpowszechnieniu i wprowadzeniu w życie norm. Jest wprowadzana m. in. w celu zapewnienia funkcjonalności procesu lub usług, redukcji zbędnej różnorodności, zapewnienia (procesowi dostaw i usług) użyteczności oraz kompatybilności i zamienności, *Nowa encyklopedia PWN*, t. 4, PWN 1996, s. 513-514.

¹¹ Państwo wiodące (*Lead Nation*) – państwo akceptujące odpowiedzialność za przygotowanie i dostarczenie szerokiego spektrum zaopatrzenia i usług logistycznych dla całości lub części sił wielonarodowych NATO, *Ibidem*, s. 75.

¹² Specjalizacja zadaniowa (*Role Specialization*) – specjalizacja zadaniowa występuje, gdy państwo członkowskie NATO występuje w “roli specjalisty” (*Role Specialist Nation*) odpowiedzialnego za dostawę określonego zaopatrzenia oraz usług logistycznych dla wszystkich lub części wojsk sojuszników, *Ibidem*, s. 79.

Kontyngent narodowy uczestniczący w operacji pokojowej lub misji stabilizacyjnej wykonuje swoje zadania w składzie sił wielonarodowych. Poza zmianami w strukturach organizacyjnych i wyposażeniu, w celu ułatwienia i usprawnienia współpracy pomiędzy poszczególnymi kontyngentami oraz zwiększenia poziomu standaryzacji, kontyngenty zobowiązane są przyjmując na czas pełnienia misji procedury i wspólne dla całości sił wielonarodowych zasady zabezpieczenia logistycznego wojsk. Zasady te są zwykle odmienne od zasad stosowanych w rozwiązaniach narodowych. Oddziały kierowane do operacji pokojowych prowadzonych wspólnie z innymi armiami państw NATO realizują zadania zabezpieczenia logistycznego zgodnie z zasadami obowiązującymi w *Doktrynie Logistycznej Sił Lądowych NATO*¹³, to znaczy: odpowiedzialności, dostaw zaopatrzenia, kompetencji, wystarczalności, ekonomii, elastyczności oraz wglądu do informacji. Dzięki przyjęciu tych zasad oraz procedur jednostki logistyczne mogą efektywnie realizować zadania logistyczne.

Bardzo ważną rolę w operacjach pokojowych odgrywa czas pełnienia misji. Z doświadczeń kontyngentów wojskowych wynika, że są to operacje długotrwałe, tj. trwające powyżej jednego roku, przy czym rotacje stanów osobowych odbywają się co pół roku. Wymiana sprzętu występuje znacznie rzadziej, główną przyczyną są przede wszystkim koszty takiej wymiany. Długi czas przebywania poza granicami kraju macierzystego ma przede wszystkim wpływ na: dobór, przeszkolenie i przygotowanie żołnierzy mających wykonywać zadania w misji pokojowej, przygotowanie i organizację zapasów materiałowych oraz przygotowanie sprzętu technicznego. Wymienione przedsięwzięcia wykonywane są przed wysłaniem kontyngentu w rejon wykonywania zadań¹⁴.

Dobór żołnierzy do pełnienia zadań poza granicami kraju polega w głównej mierze na wyselekcjonowaniu osób posiadających między innymi: odpowiednie cechy psychofizyczne, odporność na stres i służbę w ciężkich warunkach, dobry stan zdrowia. Ich szkolenie powinno obejmować przede wszystkim: przedstawienie głównych zagrożeń wynikających z pełnienia służby w rejonie pełnienia misji, zapoznanie się z kulturą i religią regionu, w którym będzie pełniona misja pokojowa, doskonalenie języka obcego oraz zapoznanie z obowiązującymi procedurami¹⁵. Przygotowanie żołnierzy polega natomiast na wykonaniu niezbędnych szczepień, wyposażeniu ich w broń oraz umundurowanie adekwatne do potrzeb środowiska geograficznego rejonu planowanej operacji.

Przygotowanie i organizacja zapasów polega na zgromadzeniu odpowiedniej ilości zaopatrzenia niezbędnego do prawidłowego zabezpieczenia kontyngentu w misji pokojowej pod względem materiałowym. Ważną rolę odgrywa również odpowiednie urzutowanie tych zapasów, czy racjonalny ich podział na poszczególne szczeble organizacyjne kontyngentu, zarówno w składach materiałowych w kraju, jak i w magazynach w rejonie działań. Obecnie obowiązującym parametrem obliczeniowym zapasów jest 7 DOS (Day of Supply), czyli dziennych norm zaopatrzenia dla kontyngentów znajdujących się w rejonie działań, co ma na celu utrzymanie wymaganego poziomu zapasów

¹³ *Doktryna Logistyczna Sił Lądowych, NATO-ALP 9(B) STANAG 2406.*

¹⁴ Z. Mazur, *Szkolenie dla potrzeb sił pokojowych ONZ*, [w:] „Przegląd Wojsk Lądowych” nr 11/1994, s. 24.

¹⁵ D. Kryszk, *System przygotowania żołnierzy Wojska Polskiego do operacji pokojowych (na tle rozwiązań przyjętych w NATO)*, Warszawa 2001, s. 67.

ŚBiM na 7 dni działań bez angażowania potencjału materiałowego rozmieszczonego w kraju.

Odległość od kraju macierzystego i długi czas przebywania poza nim wymuszają uzyskanie odpowiedniej autonomiczności logistycznej oraz ciągłości podtrzymywania logistycznej zdolności oddziałów pełniących służbę poza granicami kraju. Zakres autonomiczności logistycznej kontyngentu wojskowego zależy przede wszystkim od możliwości wykorzystania rozwiązań organizacyjnych z zakresu *Logistyki Wielonarodowej* oraz kosztów kontraktacji dostaw zaopatrzenia i świadczenia usług w rejonie wykonywania zadań mandatowych. Państwa wydzielające komponenty do sił wielonarodowych obowiązane są do organizowania Narodowych Grup Wsparcia (*National Support Group*¹⁶), które odpowiadają za koordynację zadań zabezpieczenia materiałowego na korzyść kontyngentu. Narodowe Grupy Wsparcia dzielą się z reguły na Narodowe Elementy Wsparcia (*National Support Element*¹⁷). Przeznaczone są one do bezpośredniej realizacji zadań wsparcia narodowego jednostki wojskowej w rejonie pełnienia przez nią misji. Ponadto pozyskują zaopatrzenie i usługi realizowane w ramach wsparcia przez *Państwo Gospodarza (Host Nation Support)*, *Państwo Wiodące* lub *Państwo Specjalistę*. Poprzez swoje działania Narodowy Element Wsparcia koordynuje realizację zadań związanych z utrzymaniem autonomiczności logistycznej kontyngentu w operacji pokojowej (misji stabilizacyjnej). W zabezpieczeniu logistycznym PKW może partycypować również *Państwo Trzecie Zabezpieczenia Logistycznego (ang. Third Party Logistic Support Services TPLSS)*¹⁸.

Zakres zabezpieczenia logistycznego wojsk w misjach pokojowych prowadzonych pod patronatem NATO

Główne zadania zabezpieczenia logistycznego wojsk biorących udział w operacji pokojowej obejmują: zaopatrywanie, zabezpieczenie techniczne, zabezpieczenie medyczne i transport¹⁹.

Zaopatrywanie obejmuje: zasilanie wojsk wszystkimi rodzajami zaopatrzenia, jego gromadzenie, przechowywanie, dystrybucję, a także usługi specjalistyczne i gospodarczo - bytowe. Czynności związane z gromadzeniem i przechowywaniem wykonywane są już w momencie przygotowywania się jednostki do wyjazdu w rejon pełnienia misji i kontynuowane w czasie jej pełnienia. Realizacja usług gospodarczo-bytowych może być wykonywana w trakcie przemieszczenia, jeżeli czas przegrupowania jest długi (np. przegrupowanie kontyngentu wojskowego transportem kolejowym do Kosowa trwało 6 dni)²⁰ i kontynuowana w czasie jej trwania. W takim przypadku usługi

¹⁶ National Support Group- Narodowa Grupa Wsparcia/Zabezpieczenia

¹⁷ Narodowy Element Wsparcia (*National Support Element*) – Narodowa jednostka logistyczna we wspólnej strefie działań odpowiedzialna za realizację zadań logistycznych siłami narodowymi. *Możliwości zastosowania doktryny logistycznej NATO w wojskach lądowych SZ RP*, Kryptonim LOGIS-D, Warszawa 2001, s. 78.

¹⁸ *Doktryna Logistyczna Wojsk Lądowych DD/4.2*, Warszawa 2007, s. 16.

¹⁹ J. Woźniak, *Funkcjonowanie systemu zabezpieczenia tyłowego (logistycznego) w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ (UNEF-II) na Bliskim Wschodzie ze szczególnym uwzględnieniem PWJS*, Warszawa 1987, s. 28.

²⁰ M. Bodziany, P. Dobrovolsky, *Analiza problemów zabezpieczenia logistycznego w czasie wojny w Kosowie na podstawie doświadczeń POLUKRBAT*, [w:] „Zeszyty Naukowe WSOWL” Nr 2006/3, s. 31-33.

gospodarczo-bytowe wykonywane są w ograniczonym zakresie (głównie kąpiel, wymiana bielizny). Z kolei realizacja pozostałych przedsięwzięć rozpoczyna się po osiągnięciu rejonu wykonywania zadań.

Zabezpieczenie techniczne obejmuje: obsługiwane, rozpoznanie, remont i ewakuację UiSW oraz gospodarowanie częściami zamiennymi i materiałami eksploatacyjnymi. Realizacja powyższych przedsięwzięć rozpoczyna się i jest kontynuowana po osiągnięciu przez kontyngent rejonu operacyjnego przeznaczenia, o ile przemieszczenie z kraju macierzystego do rejonu wykonywania zadań przez kontyngent odbywa się w całości transportem kolejowym, lotniczym bądź morskim.

Zabezpieczenie medyczne obejmuje: przedsięwzięcia zdrowotnej profilaktyki leczniczej, przedsięwzięcia ewakuacyjne, sanitarnohigieniczne, przeciwepidemiczne oraz zaopatrywanie w materiały medyczne, a także ewakuacja medyczna. (ang. Medical Evacuation MEDEVAC)²¹. Ewakuacja medyczna MEDEVAC to transport rannych i chorych z kwalifikowaną opieką medyczną poprzez poszczególne poziomy zabezpieczenia medycznego Role. Środowisko operacyjne, długość i jakość dróg ewakuacji medycznej oraz dostępność do środków ewakuacji są czynnikami determinującymi konstrukcję systemu ewakuacji medycznej²².

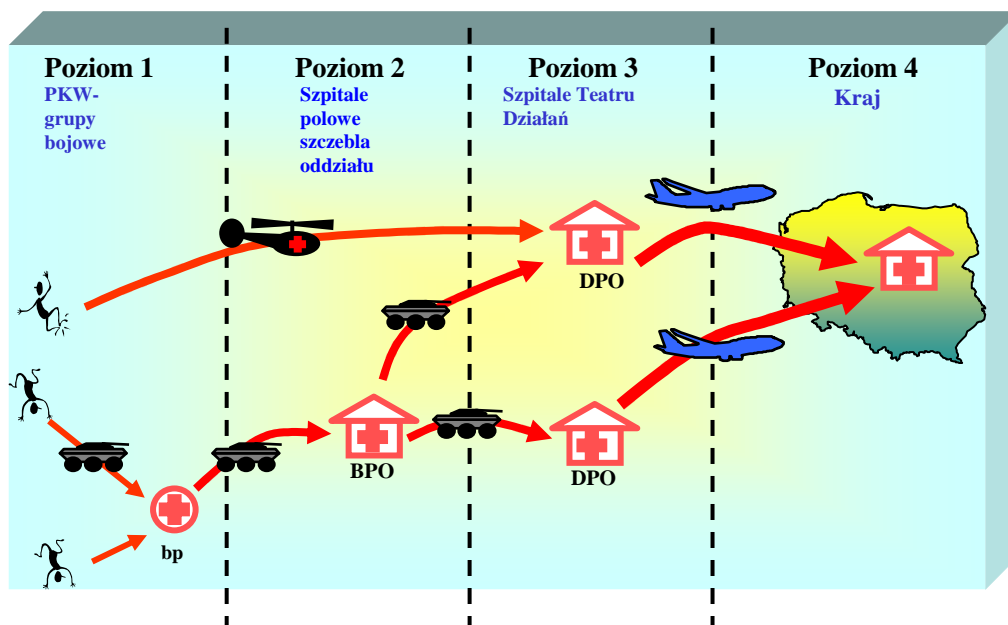
Szczególne znaczenie dla kontyngentów wojskowych posiadają przedsięwzięcia ewakuacyjne stanowiące jedno z zadań zabezpieczenia. Realizowane są siłami narodowymi w oparciu o grupy zabezpieczenia medycznego. W przypadku zdarzenia przekraczającego możliwości udzielenia pomocy medycznej lub możliwości ewakuacji przez poziom oddziału, konieczne jest wezwanie pomocy z wyższego szczebla. W ramach Sił Wielonarodowych w Iraku istnieje zorganizowany wieloszczeblowy system ewakuacji rannych i chorych, najczęściej przy wykorzystaniu transportu śmigłowcowego i samolotowego. System ewakuacji medycznej obejmuje trzy grupy przedsięwzięć: *casevac* - ewakuacja z miejsca wypadku do najbliższego punktu pomocy medycznej, *medevac* - ewakuację z poziomu II i poziomu III²³ do poziomu IV opieki medycznej, *stratovac* - ewakuację poza rejon misji do kraju macierzystego oraz *humanitarian* - ewakuację każdego chorego, rannego niestanowiącego personelu Sił Wielonarodowych. Do tego rodzaju usług zobowiązany jest każdy kontyngent bez względu na narodowość, przynależność do stron konfliktu lub religię poszkodowanego. W ramach tego systemu utrzymywane są na wydzielonych lotniskach (lądowiskach) lub wysuniętych punktach ewakuacji *Emergency Teams - załogi nagłych przypadków*, w których skład wchodzi grupy lekarzy specjalistów, wydzielone śmigłowce sanitarno - ratownicze oraz specjalistyczne pojazdy sanitarne.

²¹ *Doktryna logistyczna Wojsko Lądowych DD/4.2*, Warszawa 2007, s. 71. Zasady zabezpieczenia medycznego szczegółowo są opisane w MC 326/1, AJP 4.10 i AD 85-8.

²² *Ibidem*, s. 74.

²³ M. Bodziany, S. Hajt, G. Stankiewicz, *Zabezpieczenie logistyczne działań taktycznych*, Wrocław 2006, s. 125-127. Poziomy opieki medycznej klasyfikowane są obecnie, jako cztery Role (Levels of care). Role 1 dotyczą poziomu I opieki medycznej- do szczebla pododdziału, Role 2 dotyczą II poziomu opieki medycznej do szczebla oddziału, Role 3 dotyczą III poziomu opieki medycznej do szczebla ZT oraz w ramach szpitali polowych oraz Role 4 dotyczą IV poziomu opieki medycznej zorganizowane w ramach stacjonarnych placówek opieki medycznej- wojskowych i cywilnych.

Ponadto w rejonie misji, lecz poza strefą odpowiedzialności organizowane są rejonu lecznicze na bazie szpitali polowych, rozwijanych przez wydzielone oddziały państw NATO oraz na bazie cywilnych szpitali stacjonarnych, udostępnianych w ramach wsparcia przez Państwo - Gospodarza (HNS).

Rys. 1. Koncepcja funkcjonowania MEDEVAC²⁴

Źródło: Opracowanie na podstawie MC 326 *Medical Support Principles and Policies – Zasady zabezpieczenia medycznego wg. NATO*

Transport i ruch wojsk (TiRW) jest elementem zabezpieczenia logistycznego wojsk. Obejmuje wszystkie działania dotyczące przemieszczania wojsk i ładunków, włączając zadania transportowe związane z Przyjęciem, Przeformowaniem i Dalszym Ruchem²⁵. Oprócz tego obejmuje takie przedsięwzięcia, jak: koordynację przegrupowań i transportu, planowanie oraz kierowanie i kontrolę przegrupowań. Realizacja tych przedsięwzięć odbywa się od momentu przygotowania kontyngentu do wyjazdu, aż do zakończenia działań i powrotu kontyngentu do kraju macierzystego. Obejmuje również rotację stanów osobowych. Wybór rodzaju transportu zależy od miejsca geograficznego oraz istniejącej infrastruktury transportowej. Przy rozważaniu konkretnego zadania należy wziąć pod uwagę takie kryteria, jak: priorytet zadania, wymagany czas, typ towaru, wymagania specjalne, ekonomia, dostępność środków transportowych oraz bezpieczeństwo. Do przemieszczenia kontyngentów wojskowych wykorzystywany jest zwykle transport lotniczy i morski, a wybór środka transportu determinowany jest odległością do teatru działań oraz ilością zaangażowanych sił.

Problematyką transportu i ruchu wojsk w rejonie operacji zajmuje się Centrum Koordynacji i Ruchu Wojsk, którego zadaniem jest koordynacja przegrupowań i transportu, planowanie transportów, kierowanie i kontrola przegrupowań. Zakres obowiązków Centrum Koordynacji i Ruchu Wojsk nie ogranicza się tylko do wyżej wymienio-

²⁴ Koncepcja wg. EG 4243 (*CEL NATO*) – *Możliwości Lotniczej Ewakuacji Medycznej*.

²⁵ *Doktryna logistyczna Wojsko Lądowych DD/4.2*, Warszawa 2007, s. 53.

nych czynności, należą do nich również przyjmowanie i wysyłanie transportów z kraju oraz przygotowywanie stosownych dokumentów przewozowych wspólnie z jednostką wysyłającą na kontyngent. Zarządzanie ruchem może, w zależności od sytuacji i szczebla operacyjnego, całkowicie lub częściowo obejmować następujące funkcje:

- 1) inicjowanie – wielonarodowe planowanie ruchu inicjowane jest przez konferencje ruchu pod przewodnictwem właściwego dowódcy NATO,
- 2) określanie priorytetów - ruch jest ustalany zgodnie z wymaganiami operacyjnymi dowódcy operacji,
- 3) koordynacja – Narodowe Szczegółowe Plany Przemieszczania są koordynowane i łączone w Wielonarodowy Szczegółowy Plan Przemieszczania albo przez Sojusznicze Centrum Koordynacji Ruchu Wojsk w przypadku planów operacyjnych, albo przez Wielonarodowy Połączony Sztab Planowania w przypadku planów na wypadek zagrożeń awaryjnych.
- 4) koordynacja zasobów – dowódca NATO ustala wspólne i zespołowe wykorzystanie zasobów transportowych, zaplecza i infrastruktury,
- 5) uzgodnienie – właściwi dowódcy NATO we współpracy z Siłami Zbrojnymi RP, państwami wiodącymi (LN) i państwami gospodarzami (HN) zapobiegają powstawaniu czynników mogących zakłócić ruch i w razie potrzeby je usuwają.
- 6) monitorowanie ruchu wojsk – w celu określenia położenia oraz sytuacji ruch wojsk jest monitorowany przez właściwych dowódców NATO²⁶.

Planowanie logistyczne obejmuje: rozpoznanie logistyczne i ekonomiczne, ocenę sytuacji logistycznej, opracowanie planów zabezpieczenia logistycznego wojsk oraz wsparcie informatyczne. Proces planowania logistycznego rozpoczyna się już w fazie przygotowania kontyngentu do wyjazdu w rejon pełnienia misji pokojowej i kontynuowane jest przez cały okres jej trwania do momentu decyzji o zakończeniu działalności misji na danym obszarze i powrotu wojsk do kraju. Rozpoznanie logistyczne i ekonomiczne ma na celu zebranie możliwie jak najwięcej informacji na temat infrastruktury logistycznej (hotele, warsztaty, magazyny, pralnie itp.), którą można wykorzystać w toku pełnienia misji pokojowej, jak również sytuacji ekonomicznej, tj. możliwości zakupu dóbr na rynku lokalnym, możliwości zwolnień podatkowych itp.

Kolejnym istotnym elementem planowania logistycznego jest ocena sytuacji logistycznej pozwalająca na określenie, w jakim zakresie narodowa logistyka może korzystać z pomocy innych kontyngentów uczestniczących w misji. Na podstawie przeprowadzonego rozpoznania i oceny sytuacji opracowywany jest plan zabezpieczenia logistycznego wojsk.

Wsparcie finansowo-bankowe zajmuje się zabezpieczeniem finansowym płac i zakupów, finansowaniem podróży oraz doradztwem finansowym, a także problematyką związaną z ubezpieczeniem żołnierzy. Wsparcie finansowo-bankowe może być realizowane na terenie tzw. Państwa Trzeciego, które oferuje dogodne warunki celne, proceduralne, podatkowe, kurs walut itd. Przykładem korzystania z usług *Państwa*

²⁶ Ibidem, s. 61.

Trzeciego do realizacji powyższych zadań było rozmieszczenie polskiego NSE (*National Support Element*) na terenie Węgier podczas konfliktu w Bośni i Hercegowinie²⁷.

Usługi lotnicze obejmują: rekonesans lotniczy i patrolowanie, przewozy personelu misji i ładunków, ewakuację i transport medyczny, przewozy ważnych osobistości (VIP) oraz przewozy dla celów socjalnych i rekreacyjnych.

Łączność w operacjach pokojowych i misjach stabilizacyjnych organizowana jest centralnie oraz w ramach poszczególnych kontyngentów wojskowych. Łączność centralna organizowana jest pomiędzy kwaterą główną misji i poszczególnymi kontyngentami, natomiast narodowe kontyngenty wojskowe organizują dla siebie łączność wewnętrzną.

Zabezpieczenie inżynieryjne obejmuje: budowę kwater mieszkalnych, magazynów, punktów kontrolnych, stanowisk obserwacyjnych i innych obiektów misji oraz utrzymanie techniczne obiektów. Ważną sferą zabezpieczenia logistycznego operacji pokojowych i misji stabilizacyjnych realizowaną w ramach współpracy z wojskami inżynieryjnymi jest zapewnienie warunków mobilności dla własnych sił i kontramobilności, czyli ograniczenia ruchu przeciwnika.

Organizacja zabezpieczenia logistycznego kontyngentu wojskowego siłami narodowymi

Zabezpieczenie logistyczne w operacjach pokojowych i misjach stabilizacyjnych obejmuje przedsięwzięcia realizowane na trzech poziomach:

- ◆ logistyka organiczna kontyngentu wojskowego;
- ◆ Narodowy Element Wsparcia;
- ◆ dostawy z kraju macierzystego.

Pierwszy poziom zabezpieczenia logistycznego polega na tym, że organiczne pododdziały logistyczne kontyngentu wojskowego zabezpieczają bezpośrednie potrzeby logistyczne oddziału pod względem zaopatrzenia materiałowego oraz zabezpieczenia technicznego, medycznego oraz transportowego.

Drugi poziom zabezpieczenia logistycznego wojsk realizowany jest przez Narodowy Element Wsparcia (NSE). Organizacja dostaw zaopatrzenia z kraju macierzystego dla kontyngentu uczestniczącego w operacji pokojowej wymaga utworzenia w rejonie pełnienia misji (lub w jego pobliżu) NSE, działających w ramach Narodowej Grupy Zabezpieczenia (NSG). NSE spełnia rolę swoistego łącznika pomiędzy kontyngentem pełniącym misję pokojową, a krajem macierzystym. NSE prowadzi ewidencję ilościowo - jakościową we wszystkich działach, zakłada i prowadzi składy z zasobami logistycznymi, organizuje (prowadzi) naprawę UiSW stanowiącego wyposażenie kontyngentu, organizuje pomoc medyczną dla żołnierzy, zapewnia dystrybucję i ekspedycję zaopatrzenia dla kontyngentu, określa potrzeby PKW w zakresie narodowego wsparcia logistycznego, utrzymuje kontakt z krajem w zakresie informacji o stanie zabezpiecze-

²⁷ M. Bodziany, *Problemy zabezpieczenia logistycznego polskiego kontyngentu wojskowego w czasie konfliktu w Bośni i Hercegowinie*, Cz II, [w:] „Zeszyty Naukowe WSOWL” 2006/4, s. 96.

nia logistycznego, organizuje transport do kraju żołnierzy, techniki oraz zbędnych zapasów²⁸.

Trzecim poziomem zabezpieczenia logistycznego wojsk jest kraj macierzysty, który poprzez wyznaczoną do tego celu rejonową bazę materiałową (RBM) realizuje dostawy zaopatrzenia dla kontyngentu, którego nie jest w stanie zrealizować NSE. Dostawy te dotyczą zazwyczaj nowego umundurowania, części zamiennych do pojazdów i urządzeń oraz materiałów eksploatacyjnych, leków i szczepionek. Ponadto kraj macierzysty realizuje szereg innych przedsięwzięć związanych z działalnością logistyczną w misjach pokojowych. Jest to między innymi: działalność szkoleniowa i kontrolna, jak również serwis sprzętu na gwarancji oraz dozór techniczny sprzętu i działalność metrologiczna.

Wykorzystanie rozwiązań Logistyki Wielonarodowej

Jednym z kluczowych obszarów zabezpieczenia logistycznego kontyngentów wojskowych, obok wsparcia narodowego, jest *Logistyka Wielonarodowa*, której wykorzystanie rozwiązań w znacznym stopniu ułatwia wykonywanie zadań zabezpieczenia logistycznego oraz obniża koszty. Stanowi również element strategii dywersyfikacji logistycznej. Cechą charakterystyczną *Logistyki Wielonarodowej* jest wspólna odpowiedzialność za zabezpieczenie logistyczne sił międzynarodowych wykonujących zadania. Kolejną cechą charakteryzującą *Logistykę Wielonarodową* jest wspólne planowanie logistyczne, które służy połączeniu narodowych systemów logistycznych we wspólny system wielonarodowy. Planowanie służy również wyznaczeniu *Państw Specjalistów* i określeniu zakresu ich działania²⁹.

Specyfika korzystania przez narodowy kontyngent wojskowy ze świadczeń w ramach *Logistyki Wielonarodowej*, polega przede wszystkim na wzajemnej wymianie usług. Państwo wykonujące usługę dla wszystkich lub jednego członka kontyngentu wielonarodowego otrzymuje zwrot poniesionych kosztów za usługę lub asortyment dostarczanego zaopatrzenia w postaci gotówki lub państwo usługobiorca wykonuje inną usługę na jego rzecz.

Armie państw NATO wyznaczone w ramach *Logistyki Wielonarodowej* do realizacji poszczególnych zadań logistycznych są w pełni odpowiedzialne za dane przedsięwzięcie. Realizując te zadania, mogą występować w charakterze *Państwa Wiodącego* lub *Państwa Specjalisty*. Państwo wyznaczone do roli *Państwa Wiodącego* realizuje duży zakres przedsięwzięć logistycznych oraz ponosi odpowiedzialność za przygotowanie i dostarczanie szerokiego spektrum zaopatrzenia i usług logistycznych dla całości lub części sił wielonarodowych, uczestniczących w misji pokojowej. Z kolei państwo występujące w roli „specjalisty” odpowiada tylko za dostawy określonego zaopatrzenia oraz usług logistycznych dla wszystkich lub części wojsk kontyngentu wielonarodowego³⁰. Warto podkreślić, iż wraz z operacją w Iraku pojawiło się nowe podejście do tej problematyki, gdzie na pierwszy plan wysuwa się działalność usługowa realizowana

²⁸ Ibidem s. 11.

²⁹ Na podstawie, *NATO Logistic Handbook*, Bruksela 1997, s. 121.

³⁰ Ibidem, s. 121.

przez amerykańską firmę KBR³¹, w kompetencjach której znalazła się cała gama zadań logistyczno – usługowych stanowiących o poziomie zabezpieczenia socjalno – bytowego żołnierzy.

Podział zadań logistycznych pomiędzy państwa uczestniczące w danej operacji pokojowej lub misji stabilizacyjnej pozwala na sprawniejszą realizację zadań zabezpieczenia logistycznego, zmniejszenie własnego parku sprzętu technicznego (środków transportowych), zmniejszenie z utrzymywanych zapasów poprzez terminowość dostaw oraz zmniejszenie kosztów funkcjonowania logistyki narodowej³².

Wykorzystanie Wsparcia przez Państwo Gospodarza oraz rynku lokalnego

Korzystanie ze *Wsparcia Państwa Gospodarza* oraz rynku lokalnego przez kontyngent odbywa się na podstawie umów dwustronnych zawartych pomiędzy krajem macierzystym a państwem, które pełni rolę *Państwa Gospodarza* lub porozumień wielostronnych zawartych przez przedstawicieli NATO.

Wykorzystanie *Wsparcia Państwa Gospodarza* oraz rynku lokalnego odbywa się na dwóch płaszczyznach: pierwszą jest logistyka oddziału i *Państwo Gospodarz* w rejonie objętym bezpośrednimi działaniami, drugą natomiast *Narodowy Element Wsparcia* i *Państwo Gospodarz* poza bezpośrednim obszarem działań.

W ramach pierwszej płaszczyzny współpraca i wykorzystanie dostaw i usług realizowanych przez *Państwo Gospodarza* oraz rynku lokalnego do celów zabezpieczenia logistycznego wojsk w misjach pokojowych odbywa się poprzez komórkę CIMIC³³, która jest odpowiedzialna za kontakty z cywilnymi władzami państw, na terenie których rozlokowany jest kontyngent wojskowy. W praktyce jednak kontyngenty wojskowe realizujące zadania mandatowe z reguły posiadają ograniczone możliwości korzystania ze *Wsparcia Państwa Gospodarza*, jak również rynku lokalnego. Wynika to z braku środków finansowych adekwatnych do potrzeb oraz braku odpowiednich usługodawców w rejonie ich stacjonowania. Zwykle współpraca ta ogranicza się do: zakupów pojedynczych części zamiennych, wykonywania niewielkich usług na rzecz oddziału oraz zatrudniania pracowników cywilnych do wykonywania prac na terenie bazy (np. kucharzy).

Drugą płaszczyzną, na której wykorzystuje się *Wsparcie Państwa Gospodarza* oraz rynek lokalny, jest NSE, który dysponuje niezbędnymi środkami finansowymi. Zazwyczaj stacjonuje on poza obszarem bezpośrednich działań w kraju, który nie jest objęty konfliktem. Takie rozwiązanie przyjęto zarówno w konflikcie w Bośni i Hercegowinie, jak i w Kosowie. Bywa jednak tak, że nie istnieje możliwość zorganizowania NSE eksterytorialnie w stosunku do rejonu działań, czego przykładem jest misja stabilizacyjna w Iraku. Całość potencjału logistycznego szczebla taktycznego rozmieszczona została w obszarze działań. Taki stan rzeczy podyktowany jest zwykle dużymi odległościami do krajów ościennych, a co ważne brakiem możliwości korzystania z zasobów tychże państw w ramach HNS i Little HNS (tryb uproszczony).

³¹ Nazwa firmy KBR pochodzi od nazwisk trzech amerykańskich generałów w stanie spoczynku a jej pełna nazwa brzmi: *Kellog Brown & Rots*.

³² Ibidem, s. 84.

³³ CIMIC – współpraca cywilno-wojskowa.

W przypadku dyslokacji NSE eksterytorialnie w stosunku do rejonu działań, NSE posiada możliwość korzystania ze stabilnego rynku lokalnego oraz przychylność władz państwa występującego w roli *Państwa Gospodarza*. W ramach współpracy oraz dzięki zawartym międzynarodowym umowom *Państwo Gospodarz* ułatwia korzystanie z zakupów towarów i usług na swoim terytorium poprzez wskazywanie wiarygodnych firm oraz zwolnienia towarów i usług z podatku VAT. Innym ważnym elementem jest transport zakupionych towarów z terytorium *Państwa Gospodarza* do rejonu wykonywania zadań mandatowych. Dzięki prowadzonej współpracy bardzo często procedury celne są sprowadzane do niezbędnego minimum, co w znaczący sposób wpływa na bezkolizyjny przepływ zaopatrzenia. NSE podejmuje decyzje, co do źródła zaopatrywania, w sytuacjach szczególnych uzgadnia je z organami w kraju macierzystym, realizuje również zakupy towarów i usług poza granicami *Państwa Gospodarza*, jeżeli jest to ekonomicznie uzasadnione.

Podsumowanie

Rozpatrując problematykę zabezpieczenia logistycznego w działaniach poza granicami kraju, należy mieć na uwadze specyfikę wykonywanych zadań. Do zasadniczych determinantów wpływających na skuteczność procesów logistycznych zaliczyć należy czas trwania operacji, obszar działań i jego oddalenie od kraju macierzystego, rozmach operacji oraz klimat. Te właśnie elementy odgrywają kluczową rolę w planowaniu i przygotowaniu logistycznym sił do wykonywania zadań poza obszarem kraju.

Proces planowania zabezpieczenia logistycznego jednostki wyznaczonej do operacji pokojowej i misji stabilizacyjnej powinien być poprzedzony rekonesansem operacyjno – logistycznym, w czasie którego należy uzyskać informacje o możliwości zawarcia dwustronnych umów z *Państwem Gospodarzem* oraz krajem tranzytowym na przegrupowanie sił i środków wybranym rodzajem transportu, stacjach, portach, lotniskach załadowniczych i wyładowniczych, oprzyrządowanie do rozładunku sprzętu ciężkiego (systemy paletyzacji, kontenery, dźwigi kontenerowe, środki do transportu kontenerowego), liniach komunikacyjnych, strukturze rejonu ześrodkowania, dostępnych zasobach lokalnych pod kątem ich przydatności do zakwaterowania, wykorzystania urządzeń zasilających, pozyskania wody pitnej po procesie oczyszczania, odkażania i uzdatniania, możliwościach magazynowania w niespodziewanych przypadkach oraz możliwościach udzielenia pomocy przez inne jednostki wojskowe NATO, w przypadku ich wcześniejszego rozmieszczenia.

Efektywność zabezpieczenia logistycznego wojsk w operacjach poza granicami kraju w dużej mierze zależy będzie również od poziomu wyszkolenia własnych organów logistycznych, szczególnie w zakresie przygotowania językowego, znajomości procedur zapotrzebowań i sprawozdawczości obowiązujących w Sojuszu, zasad przemieszczania się pododdziałów własnych w strefie odpowiedzialności.

LITERATURA:

1. Bodziany M., *Problemy zabezpieczenia logistycznego polskiego kontyngentu wojskowego w czasie konfliktu w Bośni i Hercegowinie*, Cz II, Zeszyty Naukowe WSOWL, Wrocław, Nr 4(142), rocznik 2006.
2. Bodziany M., Hajt S., Stankiewicz G., *Zabezpieczenie logistyczne działań taktycznych*, WSOWL, Wrocław 2006.

3. Bodziany M., (współred.), *Analiza problemów zabezpieczenia logistycznego w czasie wojny w Kosowie na podstawie doświadczeń POLUKRBAT*, Zeszyty Naukowe WSOWL, Wrocław, Nr 3(141), Rocznik 2006.
4. Konopa J., *Służba w polskich misjach specjalnych ONZ*, Przegląd Wojsk Lądowych, nr 11/1995.
5. Kryszk D., *System przygotowania żołnierzy Wojska Polskiego do operacji pokojowych (na tle rozwiązań przyjętych w NATO)*, Warszawa 2001.
6. Mazur Z., *Szkolenie dla potrzeb sił pokojowych ONZ*, Przegląd Wojsk Lądowych nr 11/1994.
7. Nowak E. (red.), *Możliwości zastosowania doktryny logistycznej NATO w wojskach lądowych SZ RP, Kryptonim LOGIS-D*, Praca badawcza, AON 2001, s. 78.
8. Nowak E., *Determinanty zabezpieczenia logistycznego w walce i operacji*. Zeszyty Naukowe AON nr 3(28). 1997.
9. Piekarski B., *Zabezpieczenie logistyczne jednostek SZ RP realizujących zadania w misjach pokojowych*, AON, 1998.
10. Woźniak J., *Funkcjonowanie systemu zabezpieczenia tyłowego (logistycznego) w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ (UNEF-II) na Bliskim Wschodzie ze szczególnym uwzględnieniem PWJS*, Warszawa 1987.
11. Zapałowski L., *Operacje pokojowe ONZ*, Warszawa 1993.
12. *Doktryna Logistyczna Sił Lądowych NATO-ALP 9(B) STANAG 2406*.
13. *Doktryna Logistyczna SZRP DD/4*, Warszawa Sztab Gen, Warszawa 2004.
14. *Doktryna Logistyczna Wojsk Lądowych DD/4.2*, Warszawa DWL, 2007.
15. *NATO Logistic Handbook* Bruksela 1997.
16. *NATO w operacjach pokojowych*, Wojsko i wychowanie, nr 12/1999.
17. *NATO–Poradnik Logistyki*. MON 1997.
18. *Planowanie wojskowe NATO dla potrzeb Działań Zabezpieczenia Pokoju MC-327*. NATO 1994.
19. *Zasady prowadzenia gospodarki materiałowej w PKW poza granicami kraju*. Szef Generalnego Zarządu Logistyki Sztab Generalny WP Luty 2002.